

46 / Z RAPORU

MURAT
YÜLEK

Bir kalkınma modeli: Ahilik

Ahilik, Ahi Evran Veli tarafından 1200'lü yıllarda Anadolu'ya göç eden Türkmenlerin sanayi alanında vasıflı bir meslek sahibi hâline getirmek için kurulmuş idi. Kuruluşundan bugüne de kadim kültürümüzün en önemli müesseseleri ve gelenekleri arasında yer etmiş ve Bizans döneminde ihmal edilen Anadolu ekonomisinin kalkınmasında anahtar rol oynamıştı.

PROF. DR. MURAT YÜLEK

OSTİM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ

Ahilik geleneği dört temel ilke üzerinde şekillenmiştir. Bu değerlerden ilki akıldır. Bu ilke, üretime, teknolojiye ve sanayiye aklın hükmetmesi içinde yaşadığımız dönemde de geçerliliğini korumaktadır. Ahilik geleneği, bilginin yalnızca akıldan ibaret olmayışına; diğer değerlerle desteklenmesine vurgu yapmaktadır. Ancak bizler bugün yalnızca akademik bilgi ile yetiştirilmiş; “değerlerden” uzak bireylerin yarattığı dünyanın buhranına hemen her gün şahitlik etmekteyiz. Safi bilgi ile donanmanın insanlığa faydalı olmakta tek başına yeterli olmadığını çok daha iyi anlamaktayız. Er-Râzi'nin 1200 yıl evvel söylediği “Bir dirhem ilim, bin okka edebe muhtaçtır” sözü günümüzde bilim etiğini açıklamak için hâlâ çok geçerlidir:

İşte, Ahiliğin diğer iki temel ilkesi adap ve ahlakın önemi tam da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Mesleklerinde mükemmel akademik bilgiyle donatılmış “makine insanlar” dünyamızda gittikçe büyüyen bir sorun haline gelmektedir. Bizse insani değerlere haiz, dünyanın ve insanlığın sorunlarına duyarlı ve gerektiğinde bu konularda sorumluluk alabilen bireyler yetiştirmek gayretindeyiz. Model aldığımız Ahilik geleneğindeki usta çırak ilişkisi tam da bunu öğütlemektedir.

Ahilik'in dördüncü ve son geleneksel ilkesi ise adalettir. Günümüzde bu sözcüğü sıkça duymakta ancak ne yazık ki pek görememekteyiz. Oysa tüm dünyanın huzurunu inşa etmede kaybını en derinden hissettığımız değerler; hak, kul hakkı, insan hakkı ve adalettir. Usta ocağında bunu öğrenemeyen kimselerin, ne meslek hayatında ne toplum hayatında adil olması da mümkün değildir. Ahilik'in adalet kavramı organizasyonundaki her kademeyi, her farklı unsuru hak ile değerlendirmeyi esas almaktadır. Tam da bugün ihtiyaç duyulduğu gibi.

Geleneksel ilkelerin arasında olmasa da bu dört ilkeye ek olarak yenilikçiliği (“inovasyon”) de eklemeliyiz. Ahiler yeni ürün geliştiren, bir günü diğerine müsavi olmayan

insanlardı. Bunu, ahiliğin beşinci ilkesi olarak yazmamız gerekir. Prof. Ahmet Kala'nın verdiği yakın zaman örneği bu ilkeyi daha iyi açıklar; bir ahi olan Hacı Bekir yeni şekerleme türleri geliştirmiş ve marka ve işletme olarak bugün de hayattadır.

Ahilik çoğu zaman yalnızca mesleki bir oluşum gibi değerlendirilse de esasında sosyal organizasyonu sayesinde toplumsal sorunlara karşı sorumluluk alabilen ve güç kullanmaksızın otoritedeki boşlukları doldurabilen bir yapıya sahiptir. Buna en iyi örnek Selçuklu Devleti'nin dağılma devrinde Ankara'da ortaya çıkan yönetim boşluğunun Ahilerce doldurulmuş olması ve kentin 80 yıldan uzun süre ahiler tarafından yönetildikten sonra Osmanlı'nın kuruluşunda çarpışmasız ve kanlısız biçimde Osmanlı bünyesine katılmasıdır.

13. yüzyıldan itibaren ahiliğin kadın teşkilatı olan Bacılık (Bacıyan-ı Rum) da çok gelişti. Ankara gibi yerlerde en çok vergi ödeyenler Bacı/iş kadınlarıydı. Ankara'nın bir çok yerinde bu girişimci iş kadınlarının yaptırdığı çeşme ve medrese gibi yapılarla karşılaşılır.

Ahilik, bir yönüyle de Türklerin Anadolu'ya “ikinci gelişini” sembolize eder. Bizans İmparatorluğu döneminde ekonomik faaliyetler İstanbul merkez olacak biçimde yürütülmekteyken Anadolu Selçuklularında sistem Anadolu merkezli kurulduğu için ekonomi tüm bölgelere yayılmıştır. Tüm bölgeye yayılan ekonomik faaliyetlere öncelik eden Ahilik organizasyonu sayesinde de Anadolu'da yerleşik hayatın güçlenmesi ve tarım ekonomisinden sanayi ekonomisine geçiş de hız kazanmıştır. Bu yönleriyle toplumsal ve siyasi akışta lokomotif görevi görmektedir. Osmanlı beyleri ve sonra sultanları da aynı zamanda birer ahi ve birer meslek sahibi idiler.

Ahiler yıkıcı rekabeti kabul etmez ancak rekabetten de korkmazlardı; Ahi Evran'ın da dediği gibi

Hak ile sabır dileyip bize gelen bizdendir. Akıl ve ahlak ile çalışıp bizi geçen bizdendir.